№ 185 ՇԱԲԱԹ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 28 1904 ՇԱԲԱԹ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 28 № 185

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ". կամ Tiflis, Rédaction „Mschak". Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ. Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Եկատերինա և Սարգիս Սահակեանները, Մխիթար Հասան-Ջալալեանը և իր որդիքը խորին ցաւակցութեամբ յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին, առաջինը իր սիրեցեալ մօր և վերջինները իրանց զօքանչի և տատի

ՆԻՆԱ ԳԱՎՐԻԼՕՎՆԱ ՄԵՂՎԻՆԵԱՆՑԻ

յանկարծական մահվան դառնաղէտ լուրը: Ամրիծքը պիտի կատարվի այսօր, 7 ժամին երեկոյեան, ս. Նորաշէն եկեղեցու տան մէջ. պատարագը՝ շաբաթ, 28 օգոստոսի. Թաղումը նոյն օրը, Խօջիվանքի հանգստարանում: 2—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայ-վրացական արձանագրութիւնների ուսումնասիրութիւնը. — ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Զարզօյից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Արտաքին լուրեր. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Խօլերան Պարսկաստանում:

ՀԱՅ-ՎՐԱՑԱԿԱՆ-ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

—

Մեր ընթերցողներին յայտնի է, որ անցեալ տարի ասպարէզի վրա դրվեց հայ-վրացական արձանագրութիւնների գիտնական հրատարակութեան խնդիրը և Թիֆլիսում տեղի ունեցան մի քանի ժողովներ այդ գործին որոշ կազմակերպութիւն և գործնական ընթացք տալու համար:

Պետերբուրգի գիտութիւնների Ակադէմիան իր կողմից, ցանկանալով նպաստած լինել ձեռնարկած գործի աջողութեան, իր կողմից յանձնարարեց մի գումար հրատարակելու, իբրև առաջին հատոր, նրան ներկայացրած մի ժողովածու, որի մէջ նշանակված են մինչև այժմ յայտնի դարձած արձանագրութիւնները այն ձևով, ինչպէս նրանք լոյս են տեսել զանազան աշխատութիւնների մէջ: Այդ ժողովածուի մէջ, անկասկած, կը լինեն արձանագրութիւնների սխալ ընթերցումներ և թերութիւններ, բայց նա կարող է ծառայել մի լաւ ուղեցոյց և օժանդակ միջոց գիտնական եղանակով աշխատողների համար:

Որքան մեզ յայտնի է, ներկայումս արդէն պատրաստ կան և ճիշդ գիտնական նիւթեր, թէ հայկական և թէ վրացական արձանագրութիւններից, որոնք ձեռք են բերված նոր ուսումնասիրութիւններով և լուսանկարչական գործիքի միջոցով: Սակայն այդպիսի նիւթերի քանակը դեռ մեծ չէ և պէտք է զգացվում լուրջ աշխատանքի, որպէս զի կարելի լինի կազմել հատորներ միմեանց ետևից և կարճ միջոցում հրատարակել բոլոր արձանագրութիւնները:

Գործի աջողութիւնը կախված է երկու պայմանից, որոնցից մէկն է ուսումնասիրողների կազմ ունենալը, իսկ միւսը՝ բաւականաչափ նիւթական միջոցներ թէ ուսումնասիրողների աշխատանքը վարձատրելու և թէ նրանց պատրաստած աշխատութիւնները լոյս ընծայելու համար:

Ուսումնասիրողների կազմակերպութեան վրա մի որոշ չափով հոգ տարված է և կան անձեր, որոնք պատրաստ են գործելու որոշ ծրագրով: Ինչ վերաբերում է նիւթական միջոցներին, նրանց մի մասը տալիս են Գիտութիւնների Ակադէմիան և Հնագիտական Յանձնաժողովը, իսկ միւս մասը պէտք է հայթայթեն մասնաւոր անհատներ իրանց նուիրատուութիւններով:

Կարևոր է այստեղ յիշատակել, որ նուիրատու անձերը կարող են իրանց նուիրած գումարներին տալ որոշ նպատակ, օրինակ, յատկացնել նրան որոշ տեղի, որոշ վանքի արձանագրութիւնների ուսումնասիրութեան և հրատարակութեան: Նուիրատուութեան այդ ձևը հեշտացնում է այն մարդկանց գործը, որոնք որ և է պատճառով կարևորութիւն են տալիս իրանց աւելի ծանօթ, կամ հետաքրքրող արձանագրութիւններին և ցանկութիւն ունեն գերադասաբար նրանց հրատարակութիւնը տեսնել օր առաջ:

Քանի որ արձանագրութիւնների ուսումնասիրութիւնները կրում էին պատահական գործի մի բնաւորութիւն, չէին վերածված որոշ սիստեմի և չէին պարփակում իրանց մէջ այն բոլորը, ինչ որ տալիս է մեր երկիրը այդ կողմից, չէր կարելի շատ լուրջ նշանակութիւն տալ արձանագրութիւնների հրատարակութիւններին, իսկ այժմ երբ խնդիր է դրված արձանագրութիւնների ճիշդ և ստոյգ արտանկարներ ձեռք բերելու և բոլորը մի տեղ ժողովելու, այժմ ցանկալի է, որ սկսված գործը կանգ չառնի նիւթական միջոցների պակասութեան պատճառով:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԶԱՐԶՕՅԻՑ

—

Օգոստոսի 8-ին

Ասխաբադում մի շաբաթ մնալուց յետոյ ուղևորվեցի դէպի Մերվ: Մերվում եղանակը անհամեմատ զով էր, բան Ասխաբադում: Մանաւանդ գիշերները այնքան ցուրտ էր, որ ստիպված էի տաք վերմակի տակ քնել:

Առևտրականները այստեղ էլ գանգատվում են, որ առևտուրը կանգ է առել: Արհեստաւոր դասակարգ Մերվում գրեթէ չը կայ. եղածները էլ բոլորը գաւառից եկած որմնադիրներ և հիւսներ են, որոնք գործ չունենալու պատճառով, ստիպված են կամ տուն վերադառնալ, կամ գնալ դէպի Տաշկէնտ, Օրենբուրգի ճանապարհի վրա գործ որոնելու: Սակայն այդ կողմերը գնացողներն էլ են վերադառնում, որովհետև այդտեղի գործն էլ վերջանալու վրա է. մինչև օգոստոսի վերջը գիծը արդէն պատրաստ կը լինի:

Քաղաքում սանիտարական դրութիւնը առանձին ուշադրութեան արժանի էր. մաքրութիւնը արտաքուստ կատարեալ էր: Բայց թէ ինչպէս էր նա ներքուստ՝ «Ալլահը» գիտէ. ինչ մաքրութիւն էք սպասում թաքաներից ու սարթերից, որոնք ազգաբնակութեան խոշոր մասն են կազմում:

Քաղաքի մէջ օդը միշտ խոնաւ է, մանաւանդ արևից յետոյ: Մուրղաբ գետը իր ներկայութեամբ կատարեալ ճահիճ է դարձրել Մերվը իր շրջակայքով: Եւ հէնց այդ է պատճառը, որ ջերմ ու տենդը անպակաս են այդտեղից: Քաղաքում մարդ չը կայ, որ հիւանդացած չը լինի դրանով:

Յուլիս ամսի 31-ին տեղական կօզակների գնդի մէջ յանկարծակի մահացութեան մի դէպք էր եղել: Ինչպէս պատմում էին նոյն կօզակները, բժշկական քննութիւնը գտել էր, որ խօլերայի դէպք է, սակայն ժողովրդին չը վախեցնելու համար չեն ուզեցել լուրը տարածել: Այդ կօզակը հիւանդացել է դեռ Կախկայում բայց այնտեղից տեղափոխել են Մերվ, կարծելով, որ ուրիշ հիւանդութիւն է:

Պարսկաստանից դէպի այս կողմերը բերող ճանապարհներից մէկն էլ Կախկայի վրայով անցնողն է, որտեղ ըստ երևոյթին կարանտին դրված չէ եղել: Եւ հէնց այդ է պատճառը, որ առաջին դէպքը Կախկայի կօզակների մէջ է պատահել:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԽՕԼԵՐԱՆ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

Քեանարագեազ, օգոստոսի 18-ին

Արդէն անցեալ նամակովս յայտնել եմ, որ անկոչ հիւր խօլերան զուարների (ուխտաւորների) միջոցով եկել տարածվել է Աստրաբադի և Մազանդարանի նահանգներում ու շարունակում է իր առատ հունձը, որի ընթացքի և դրութեան մասին հետաքրքրվող ընթերցողներին մի քանի տեղեկութիւններ տալը աւելորդ չեմ համարում:

Շատ անգամ է նկարագրվել ու բացատրվել, որ պարսիկ կրօնաւորների շնորհիւ պարսիկ ժողովուրդը խօլերան և նրա նման շատ տեսակ վարակիչ հիւանդութիւնները Աստուծու պատիժ համարելով, ոչ մի տեսակ բժշկական և սանիտարական միջոցների չէ հաւատում ու չէ դիմում և մինչև անգամ պատահած հասկացող և միջոցներ ցոյց տուող հային կամ եւրոպացուն էլ ծաղրելով ասում է. «Ա՛րբաբ, չի ֆարմայիշ միքունի, ին քար քարը խուդա հաստ» (պ. ինչ էք հրամայում, այդ բանը Աստուծու գործն է): Նրանք այդ բանին այնքան հաւատացած են, որ նոյն իսկ այսպիսի մի ժամանակ, երբ Մէշէդում և այնտեղ տանող բոլոր ճանապարհների վրա խօլերան սաստիկ կոտորում է ու գնացողների կէսը չէ վերադառնում, դարձեալ գնում են անդադար ահագին խմբերով Մէշէդ ուխտի մեծ յոյսերով, ու հէնց այդ իսկ միջոցով էլ տարածում խօլերան ամէն կողմ: Մէշէդ ուխտ են գնում տարվայ բոլոր եղանակներին, մանաւանդ ամառը Պարսկաստանի ամէն կողմերից, շատ կարճ միջոցում բերեցին հասցրին Մէշէդ, իսկ այնտեղ համախմբվածները վարակվելով, տարածեցին Սաբզուար, Շահրուդ և Աստրաբադի ու Մազանդարանի նահանգները:

Խօլերան դեռ Թէհրան նոր էր սկսվել, որ մեր ծանօթ հասակաւոր պարսիկներից մի քանիսը գործով գալով մեզ մօտ, պատմեցին թէ, եթէ խօլերան գայ հասնի Մէշէդ, այն ժամանակ այլ ևս տարակոյս չէ լինելու, որ մի և նոյն է թէ եկել հասել է և Աստրաբադ ու Մազանդարան, որովհետև Մէշէդ գնացող զուարները հետները բերելու են, ինչպէս արել են միշտ, անցեալ խօլերաների ժամանակ: Նրանց այդ ասածը շատ ճշդութեամբ կատարվեց: Ահա մօտ մի ամիս է, որ խօլերան գալով և տարածվելով վերոյիշեալ երկու նահանգներում, կոտորում և հնձում է անարգել, որքան կամենում է, ի հարկէ առաւելութիւն տալով աւելի բազմամարդ տեղերին, ինչպէս, օրինակ, Աստրաբադ և Սարի քաղաքներին, որոնց միջի տարածութիւնը մօտ 21 փարսախ—(150 վերստ) է և առաջինը ունի մօտ 5000 տուն ժողովուրդ, իսկ երկրորդը մօտ 8000 տուն: Այդ քաղաքներում, ինչպէս պատմում են, երբեմն այնքան մեծ է լինում մեռնողների թիւը, որ ցերեկները չեն կարողանում բոլորովին թաղել, այլ շարունակում են և գիշերները ղամբլներով և շատ տեղերում էլ բաղարների սպիտակ կտորները վերջացնելով, այլ ևս դժուարութեամբ են ճարում մեռնողներին պատանելու համար: Առ այժմ իւրաքանչիւր տեղի մեռնողների օրեկան ճիշդ թիւը իմանալ դժուար է, որովհետև քանի շարունակվում է կոտորածը, չեն կարողանում համարել և եթէ համարում էլ են, երբէք չեն ուզում յայտնել դրսի օտարականներին, կասկածելով, որ մի գուցէ բժիշկ գնայ և իրանց հանգուցեալներին անհանգստացնի և կամ հիւանդներին դեղեր տալով սպանի, ինչպէս տարածել են և հաւատացրել են ամէն տեղ:

Այդ բանը շատ պարզ կերպով երևաց մեզ մօտ Գեազ գիւղում խօլերայի հէնց նոր շնորհ բերած օրերը, երբ Շահրուդից դեռ այս կողմերը նոր էր անցել: Բաւական չէր, որ գեազցիք քանի օրերով ծածկում էին մեզնից և յանձն չէին առնում, որ իրանց մէջ խօլերա կայ, այլ նոյն իսկ սպառնալով մերժեցին և չընդունեցին Պետերբուրգից յատկապէս խօլերայի դէմ առնելու համար նոր եկած բժիշկ պ. Եագուդինսկուն, որ իրանց սարհադարի միջոցով քանիցս անգամ առաջարկեց գնալ և տեղն ու տեղը քննել հիւանդութիւնը և իմանալ, թէ արդեօք խօլերա է, թէ մի այլ հիւանդութիւն, որի առաջն առնելը աւելի հեշտ կը լինի: Այնպէս առանց բժշկի մնալով կոտորվեցին ու տարածեցին հիւանդութիւնը իրանց շուրջը: Գեազում հիւանդութիւնը վերջանալուց յետոյ, որ շատ ժամանակ չէ, մեր ծառայողներից մէկը գալով նորից ծառայութեան (Գեազը ծովի ափից—Քեանարից հեռու է մօտ 5—6 վերստ), մեր հետաքրքիր հարցերին պատասխանեց և պատմեց, որ խօլերան երբ սկսվեց, սկիզբը շատ խիստ էր կոտորում, գիւղի ամէն կողմերից լաց ու կոծի ձայներ էին լսվում, մեռելներ էր որ տանում էին թաղելու և ամբողջ ժողովուրդը իրանց գլուխ առած 10-ից աւելի մօլլաներ, տաւար ոչխար էր, որ մորթում մատաղ էին անում և օր ու գիշեր աղօթքով և «ռուզըխօնէներով» անցկացնում: Հիւանդութիւնը վերջապէս մի 9—10 օրից սկսեց քիչ հանդարտվել և մեռնողների թիւը պակասել, բայց թէ օրը քանիսն էր մեռնում, ոչ ոք չը գիտէր մինչև վերջանալը. իսկ վերջանալուց յետոյ հաւաքվելով մօլլաների հետ հաշուեցինք և իմացանք, որ ընդամենը մեռել են մօտ 200 հոգի, որոնցից մօտ 150-ը կանայք և երեխաներ, իսկ մօտ 50 հոգի տղամարդիկ: Այս տարվայ խօլերայից մեռնողների մեծագոյն մասը կանայք և երեխաներ են ամէն տեղ: Մեր վերոյիշեալ ծառայողը պատմեց նոյնպէս, որ բացի 200 հոգի մեռնողներից, մօտ 30—40 հոգի էլ հիւանդացել, բայց առողջացել են: Հիւանդութիւնը նրա և ուրիշների պատմելով երկու տեսակ է—սաստիկ և քիչ թեթև. առաջին տեսակը տևում է շատ կարճ, միայն մի քանի ժամ և ամենաշատը մօտ 24 ժամ, որից հիւանդի գոյնը իսկոյն սևանում—կապտում է, ձեռքերն ու ոտքերը բոլորովին սառչում, ինչպէս սառուց և փորն ու կուրծքը տաքանում և այրվում, ինչպէս կրակի մէջ, որից և ոչինչ չուտելով, անչափ ջուր է խմում և մինչև վերջը ջուր կանչելով էլ մեռնում. իսկ երկրորդը՝ գոյնը մնում է բնականը, մարմինը կռանում, կուչ է գալիս և նոյնպէս առանց ոչինչ ուտելու սաստիկ ծարաւում ու մեռնում 2—10 օրվայ ընթացքում: Երկու տեսակն էլ սկիզբը, բռնվելուն պէս գանգատվում են գլխացաւից և աչքերը մթնելուց, որից յետոյ սկսում են գլխի վրա պտըտել և վա՜յ ընկա՜յ, ընկա՜յ կանչելով ընկնել ու պառկել, շարունակ լուծելով և փսխելով:

Թէ ջուրը խօլերայի միկրօբների ամենասաստիկ տարածողը և խիստ կոտորածների պատճառ դառնողն է, ներկայումս պարզ երևում է Աստրաբադի և Մազանդարանի մեզ ծանօթ տեղերում. այն է, որտեղ ժողովուրդը խմում է աղբիւրի ջուր և այն ուղղակի ակնից, նրանում շատ սակաւ զոհեր են լինում և կամ բոլորովին չեն լինում, իսկ ուր խմում են գետերի և «Աբ-ամբարների» (ջրի շտեմարանների, որ ձմեռը լցնում են գետերից և ամառը խմում) ջրեր, այն տեղերում կոտորվողներ շատ շատ են լինում: Աբ-ամբարներ Պարսկաստանում շատ կան և 2 տեսակ, այն է փակ և մեծ ծորակներով, որոնք այնքան վարակիչ և վտանգաւոր չեն և բաց, առանց ծորակների, որոնց ջուրը վերցնում են ուղ-

Գործերս վերջացնելով, ես առանց ուշանալու, հետեւեալ օրը ճանապարհվում եմ Չարջոյ: Քանի օր յետոյ այստեղ եկողները պատմում են, որ գողերի թիւը մի քանիսն են եղել նոյն կօղակներից:

Չարջոյում առեւտուր կայ. այստեղի վաճառականները շատ չեն գանգատվում: Շնորհիւ այն հանգամանքին, որ Ամու-Դարիայի վրա գտնվող բոլոր քաղաքները անմիջական յարաբերութեան մէջ են գտնվում Չարջոյի հետ, այստեղի առեւտրական գործերը այնքան էլ ընկած չեն:

Այստեղի գործակատարներն էլ են ազատութիւն վայելում. կիրակի օրերը խանութները միայն կէս օրվայ ժամը 12-ից մինչեւ 4-ն են բացվում, մնացած ժամերը ամբողջովին փակ են և նրանք կարող են ազատ շունչ քաշել: Տօն օրերն էլ որոշ ժամեր փակվում են, սակայն, եթէ կարելի լինէր այնպէս անել, որ կիրակիները ամբողջ օրը փակվէին, աւելի լաւ կը լինէր:

Որքան դէպի արեւելք եմ գնում, նոյնքան եղանակները զովանում են: Չարջոյում, օրինակ, բոլորովին հով էր. ասում են, որ Տաշկէնտի և Սամարղանդի կողմերը աւելի հով է. այդ կողմերի մասին հետեւեալ նամակով. վաղը ճանապարհվում եմ Սամարղան, որտեղից և Տաշկէնտ:

Ա. Բաղդասարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Երկրագործութեան մինիստրը խնդրել է Բարձրագոյն Թոյլտւութիւն պատերազմի դաշտում վիրաւորված և բժշկվելու կարիք ունեցող օֆիցերներին ուղարկելու Սօչիի մօտ գտնված պետական կալուածը և Կայսերական Նիկիտեան ամարանոցային պարտէզը:

—

Մայրաքաղաքի լրագիրներն ասում են, որ Ռուսաստանի հարաւից խաղող և այլ թարմ մրգեր առանց փչանալու մայրաքաղաքները հասցնելու նպատակով, հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութիւնը նպատակ ունի մտցնելու իր երկաթուղիների վրա պուլմանեան կոչված վագոնները:

—

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը տեղեկացրել է դպրոցական շրջանների հոգաբարձուներին, որ կարճ ժամանակից յետոյ կը սկսեն բացվել մի շարք կանանց ուսուցչական սեմինարիաներ պետութեան զանազան մասերում: Այդ նոր դպրոցները ծառայելու են կանանց միջից աւելի ձեռնհաս և համակրելի ուժեր գրաւելու մանկավարժական ասպարէզ և, որ գլխաւորն է, գիւղացի կանանցից աշխատել մտցնել այդ ասպարէզը: Այդ նպատակով մինիստրութիւնն անհրաժեշտ համարեց տարածել գիւղական երկդասեան իգական դպրոցների վրա արական դպրոցների համար արդէն գոյութիւն ունեցող օրէնքը—երկդասեան դպրոցն աջողութեամբ աւարտող սաներին պահել դպրոցում և առանձնապէս պատրաստել նրանց ուսուցչական սեմինարիա մտնելու համար, տալով ամեն մէկին մի որոշ թոշակ: Բացի դրանից մինիստրութիւնն աւելացնում է, որ երկդասեան դպրոցների նպատակը լինելու է ոչ միայն սաներին պատրաստելն ուսուցչական սեմինարիաներ մտնելու նպատակով, այլ և նրանց հասունացնել այնքան, որ նրանք կարող լինեն քննութիւն տալ ուսուցչութիւն անելու համար: Այդ վերջին կէտն աչքի առաջ ունենալով, մինիստրութիւնն առաջադրում է այժմից սկսել այդ հոգով տանել դասատւութիւնն, առանց սպասելու ուսուցչական իգական սեմինարիաների բացվելուն:

—

Տեղական «Н. О.» լրագրին հեռագրում են Բաթումից, որ Մանթաշեանի գործարանի կառավարիչ Յարութիւնեանի կեանքի դէմ սպանութեան փորձ է եղել օգոստոսի լոյս 26-ի գիշերը. կառավարիչը թեթեւ վէրք է ստացել վզին:

—

Ֆինանսների մինիստրութիւնը շրջաբերական բացատրութիւն ուղարկեց այն մասին, որ ինքն անհրաժեշտ համարեց անմիջապէս գանձարանի սեփականութիւն դարձնել այն բոլոր գումարները, որոնք 10 տարուց աւելի է գտնվում են պահեստում: Այդ կարգադրութիւնն արվում է պատերազմի առաջացրած անհագին ծախքերին բաւականութիւն տալու միջոցները զօրացնելու համար: Եթէ յետոյ երեւաց, որ և է գումար սխալմամբ է իւրացված և տէր է դուրս եկել, այն ժամանակ իսկոյն այդ գումարը կը վերադարձնի տիրոջը սովորական ճանապարհով:

—

«Р. С.» լրագիրը հաղորդում է, որ «Պետերօպաւլովսկ» զրահակրի վրա մեռած նկարիչ Վերեշչագինի մնացած պատկերների ցուցահանդէսը խոստանում է լինել շատ հետաքրքիր: Հանգուցեալի արհեստանոցում գտնվել են մի շարք պատկերներ, որոնք ներկայացնում են լուրջ վիրաւոր զինուորականի կեանքի տեսարաններ. զինուորականը նախ ներկայացված է կռւի դաշտում, յետոյ պատգարակներում, հիւանդանոցում, օպերացիայի ժամանակ վերջապէս, ապաքինվելիս, երբ նա թելադրում է գթութեան քրոջը մի նամակ, ուղղված ծանօթներին:

—

«Б. И.» լրագիրը հաղորդում է, որ Բագուի հրէայ արհեստաւորները դիմել են պատշաճաւոր վարչութեան և խնդրել, որ իրանց թոյլատրվի Բագւում հիմնել փոխադարձ օժանդակութեան ընկերութիւն: Ընկերութեան կանոնադրութիւնն արդէն մշակված է և գործին արդէն տրված է օրինական ընթացք: Դեռ ևս ստորագրված են 12 հոգի. ընկերութեան նպատակն է խեղճ վիճակի մնացած արհեստաւորներին նիւթական փոխատւութիւն անել, ընկերութեան երիւ անդամների երաշխաւորութեամբ:

—

Օգոստոսի 26-ին երկարատեւ երաշտ եղանակից յետոյ Թիֆլիսում եկաւ բաւական զօրեղ կարկուտ. որ շատ կարճ տեւեց և փոխվեց խոշոր անձրեւի: Օդը մաքրվեց և զովացաւ:

—

ԿԱՐԱԿՈՒՐՈՒԹԻՑ (Կարսի նահանգ) հաղորդում են. «Ամսիս 22-ին, գիշերվայ ժամը 12 ին, տեղի ունեցաւ երկրաշարժ: Ցանկարծ լսվեց խուլ որոտում և ստորերկրեայ, խիստ ուժեղ ցնցումներ. ժողովուրդը սարսափահար դուրս թափվեց փողոցներ. բարեբախտաբար շուտ անցաւ, ոչ մի դժբաղդութիւն չը պատահեց»:

—

ՍԱՐԻՂԱՄԻՇԻՑ մեզ գրում են. «Ամսոյս 22-ին, գիշերը, ժամը 12-ի մօտերը, այստեղ երկրաշարժի բաւական զգալի ցնցումն եղաւ, որ տեւեց մօտաւորապէս 1 րօպէ: Լսելի էին լինում առարկաների խշշոցներ. այստեղ արդէն մի քանի անգամ է, որ երկրաշարժի ցընցումներ են լինում, բայց և մի և նոյն ժամանակ ուրախալի է, որ դրանք անցնում են առանց վնասի»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Գեներալ Կուրօպատկինի ծրագիրների մասին: Այն օրից, երբ ռուսաց ցամաքային զօրքերի ընդհանուր հրամանատարութիւնը ստանձնեց գեներալ Կուրօպատկինը, թէ ռուսական և թէ եւրօպական մամուլը շարունակ մատնացոյց էր լինում, որ ընդհանուր հրամանատարը ունի որոշ, առանձին ծրագիր, յայտնի միայն իրան, որը կը պարզվի միայն ապագայում, տալով վերջնական յաղթութիւնը ռուսներին և որով նախատեսնված են ռուսական զօրքերի վերջին նահանջումները: Շատ զարմանալի էր թւում, որ գեներալ Կուրօպատկինը շարունակ նահանջում է դէպի հիւսիս և խուսափում է վճռական ճակատամարտ տալ եապօնացիներին: Կարծում էին, որ նա կը նահանջէ մինչեւ Լեաօեան և այդտեղ կը լինի վճռական կռիւը: Սակայն գեներալ Կուրօպատկին թողեց Լեաօեանը ևս և նահանջեց դէպի Մուկդէն, իսկ այժմ, նա մի կողմ թողնելով նոյն իսկ Մուկդէնը, նահանջում է դէպի Տէլին, ինչպէս հաղորդեցին հեռագիրները: Անշուշտ, ընդհանուր հրամանատարը գործում էր այդպէս որոշ ծրագրով: Այժմ քիչ քիչ պարզվում է այդ ծրագիրը և հասկանալի է է դառնում, թէ ինչու գեներալ Կուրօպատկինը շարունակ նահանջում է:

«Matin» լրագրի թղթակիցը խօսակցել է մի ռուս օֆիցերի հետ, որ նորերս է վերադարձել պատերազմի բեմից Պետերբուրգ և իր դիրքով շատ լաւ տեղեակ է գործերի դրութեան Հեռաւոր Արեւելքում: Օֆիցերը ասել է. «Կուրօպատկինի ծրագրի մասին շատ խօսեցին, բայց ոչ ոք չը գիտէ ինչի մէջ է կայանում նա... Մինչեւ այժմ միայն այն գիտեն, ինչի մասին նա ինքն ցանկացել է յայտնել, այն է՝ նահանջման անհրաժեշտութեան մասին, որը և կատարվեց պատերազմների պատմութեան մէջ դեռ նմանը չը տեսնված հանգամանքներում: Չը պէտք է մոռանալ, որ գեներալ Կուրօպատկինը մինչեւ այժմ չունէր զօրքի բաւականաչափ քանակութիւն և նրա կողմից անխելքութիւն կը լինէր տալ վճռական կռիւ մինչեւ ակնկալեալ զօրքերի հասնելը:

«Նոյն իսկ այժմ, երբ աշխարհը ցցված է Լեաօեանի մօտ տեղի ունեցող հսկայական կռիւների արձագանքներով, սխալ կը լինէր կարծել, որ գեներալ Կուրօպատկինը վճռել է հէնց այդ կէտում յաղթանակ տանել եապօնական զօրքերի վրա:

«Ոչ մի կասկած չը կայ, որ գեներալ Կուրօպատկինը, վերջի վերջոյ, կը զիջէ, բայց նա կը հեռանայ Լեաօեանից, միայն թշնամուն անհամար կորուստներ պատճառելուց յետոյ: Այնու ամենայնիւ, երբ նա անհրաժեշտ կը գտնէ, նա չի վարանի նահանջել դէպի Մուկդէն և նոյն իսկ աւելի հեռու:

«Այդպէս կը լինի մինչեւ սեպտեմբերի 1 (14)-ը: Ընդհանուր հրամանատարը յայտնել է, որ անհրաժեշտ է սպասել այդ թւականին: Այդ ժամանակ տեղի կունենայ դեռ ճանապարհին գտնվող սիբիրական առաջին և վեցերորդ կորպուսների միացումը հինգերորդ կորպուսի հետ, որը արդէն հասել է: Այդ ժամանակ միայն գեներալ Կուրօպատկինը կունենայ իր տրամադրութեան ներքոյ բոլոր իր զօրքերը, հաշուելով նաեւ լեռնային արտիլէրիան»:

Օֆիցերը չէ նշանակել Կուրօպատկինի տրամադրութեան տակ հաւաքվող զօրքերի ճիշդ թւանշանը, բայց «Matin» լրագրի նկատումներով, այդ թիւը լինելու է 300,000: (Нов.)

Ռուսական երկրորդ մանջուրական բանակը:

գավի ամաններով, թէ հիւանդ և թէ առողջ տներից ու աւելի շուտ վարակում միմեանց: Իսկ ջուրը եփ տալու և ապա խմելու օգտակարութեանը ի հարկէ նոյնպէս չեն հաւատում և ուրեմն չեն էլ անում:

Նախորդ նամակովս յայտնել էի նոյնպէս, որ Աստրաբադի ռուսաց հիւպատոսի յորդորմամբ պարսից նահանգապետը պահապան զինուորներ էր դրել Շահրուդից Աստրաբադ և Մազանդարան եկող ճանապարհների վրա, մի քանի տեղեր, կարանտինի անունով, որ երթեւեկութիւնը դադարեցնել տայ միանգամայն, որպէս զի խօլերան միջոց չունենայ անցնելու այս կողմերը: Սակայն, ինչպէս նոյն նամակում կասկածէի յայտնել, որ այդ կարանտինները երկար չեն տեւի ու անպատակ բաներ են, այնպէս էլ եղաւ: Նահանգապետի թուլութեան և անուշադրութեան ու առհասարակ Պարսկաստանում կարգապահութեան բացակայութեան շնորհիւ զինուորները ճանապարհորդներից ծածուկ ընծաներ (ընծայ փողով) ստանալով, բաց թողին շատերին և նրանց հետ էլ անցաւ խօլերան ու սկսեց տարածվել ամեն կողմեր, որից յետոյ ի հարկէ այլ եւս միտք չունէր պահապաններին պահելու, ուստի և վերցրին. այնպէս որ այժմ ժողովուրդը և մանաւանդ զաւարները ազատ երթեւեկում են ամեն կողմ և խօլերայի համար հող պատրաստում: Բացի մեր փոքրիկ Քեանարից, որի չորս կողմը դրված պահապանները տեղիս պարսից մաքսատան բէլգիացի կառավարչի շնորհիւ դեռ կան կանոնաւոր կերպով ու մեծայոյս ենք, որ կը մնան մինչ հիւանդութեան վերջանալը կամ գոնէ թեթեւանալը, կայ և մնում է նոյնպէս դրսից եկողներին քանի օր պահելու համար որոշված տունը պ. բժիշկ Եագուդինսկու հսկողութեան տակ, ուր պահվում են 3 օր նոյնպէս Սաբուզը ապրող հայերից պատահած եկողները և վերջը իրանց ունեցած շորերը և իրերը լաւ ախտահանելով բաց են թողնում իրանց տները գընալու:

Շահրուդի հայ վաճառականները, որոնք նոյնպէս հեռացել էին սարերը, լսելով, որ Շահրուդում հիւանդութիւնը թեթեւացել է ու ճանապարհների կարանտինները վերցվել, վերադառնում են իրանց տեղը և սկսում ապրանք ճանապարհել տեղս, Աստրախան և Նիժնի ուղարկելու համար. այնպէս որ 5 օր սրանից առաջ ջորեպանները բաւական քանակութեամբ ապրանք բերին և ամբողջ 2 օր որքան չարչարվեցին անցկացնել կարանտիններից և յանձնել տէրերին, չը կարողացան, որովհետեւ պ. կառավարիչը հաստատ մնաց իր վճռին և չընդունեց ոչ ոքի խնդիրը, իսկ այստեղի վաճառականներն էլ չուզեցին ընդունել, որով ջորեպանները, երրորդ օրը հարիւրաւոր բեռները թափեցին հէնց կարանտինների մօտ և հեռուից մի կերպ, մօտ 100 քայլ հեռաւորութեան վրա յանձնելով և քրահները ստանալով, թողին գնացին:

Հայերը տեսնելով, որ եթէ շարունակ այսպէս ապրանքը գայ, շատ դժուար կը լինի և կարող է փչանալ, իսկոյն միաձայն վճռեցին և հեռագրեցին Շահրուդ, որ առ այժմ ոչ մի տեսակ ապրանք չուղարկեն և սպասեն մինչ այստեղի կարանտիններն ևս վերցնեն, որով և իսկոյն դադարեցրին ու դեռ չեն ուղարկում: Այդ մի և նոյն ժամանակ եկան Շահրուդի վրայով Մեշէդից մի խումբ զաւարներ, որոնք կարանտինին հասնելով և տեսնելով, որ իրանց ևս արգելում են մտնել Քեանար, մտածում և ուզում են ուժով անցնել, որի համար առաջ են գցում քանի հատ կանանց ձիերի վրա և մի սէյիդի ու յանկարծ յարձակվում պահապան զինուորների վրա «եա Ալի, եա Մհամադ» կանչելով, որոց առաջը առնելու համար զինուորները սկսում են հրացանները արձակել դէպի նրանց, միայն բարձր օդի մէջ. սակայն առաջնորդ սէիդը դրանից աւելի կատաղած, բացում է կուրծքը, ղուռանը դնում կրծքին և աջ ձեռքով կուրծքը ծեծելով հարայ տալիս թէ «խփեցէք, խփեցէք և կոտորեցէք մեզ, միայն յետ չենք դառնայ», որին հետեւում են և ձայնակցում են ի հարկէ և միւս ընկերները ու սարսափելի մի տեսարան բացում անսպասելի կերպով: Սակայն զինուորները տեսնելով հնար չէ լինում հրացաններով ոչինչ անել, մաքսատան գլխաւոր ծառայողներից մէկի հրամանով ցած են դընում հրացանները և սկսում փայտերի հարուածներով միայն մի կերպ յետ տալ և պահել կարանտինից մօտ 100 քայլ հեռաւորութեան վրա, ուր և մնում են դեռ մինչեւ այսօր թւով մօտ 50 հոգի, որոնց բախտից Ենզելի գնացող նաւ էլ չը կայ, որ գոնէ հեռուից գնան նաւը և անցնեն գնան, քանի որ ծախքի համար էլ ոչ փող ունեն և ոչ պաշար: Քեանարի պարսիկներն են ամեն օր ուտելիք և խմելիք ղրկում, որով ապրում են, մինչեւ տեսնենք ինչպէս կը լինի: Կառավարչի վարմունքը շնորհակալութեան արժանի է, քանի որ նրանք գալով Մեշէդից, անպատճառ հետները բերած կը լինեն և խօլերայի բացիլներ, ինչպէս պատահել էր յուլիսի վերջերին եկած և Միխայիլ շոգենաւով Ենզելի գնացած զաւարների հետ, որոնց նոյնպէս թոյլ չը արվեց մտնել Քեանարայ, թէեւ նրանք ևս երդվում և կաշեհան էին լինում թէ մեզանում հիւանդութիւն չը կայ. միայն յետոյ իմացվեց, որ նրանցից Մաշադի-Մուրադ անունով մէկի կինը հիւանդացել և մեռել էր հէնց Քեանարի մօտ, իսկ ինքը Մաշադի Մուրադը հիւանդացել էր շոգենաւի վրա, որի ֆէրշելը երկար տարիներ ծառայած ու փորձված մարդ լինելով, հասկանում է, որ նրա հիւանդութիւնը խօլերա է, իսկոյն առանձնացնում և պահպանում է մի առանձին կայուտում մինչ Ենզելի, ուր նրան յանձնում է շոգենաւի թուրք կապիտանին և Ենզելու թուրք ագենտին խորհուրդ է տալիս, որ առանց բժշկին յայտնելու չը տանի ափը և կամ գոնէ առանձին մակոյկով տանի, որ միւսներին չը վարակէ, բայց նրանք նրան չը հաւատալով և չը լսելով, դնում են առողջների հետ միասին մի նաւակում և տանում ափը, ուր և շուտով մեռնում է նա: Այդ մասին Ենզելի ռուսաց հիւպատոսը իմանալով, իսկոյն դիմում է հարկաւոր միջոցների և նաեւ ագենտին ենթարկում 50 թուման տուգանքի, իսկ կապիտանին հրամայում է գնալ Բագու, կարանտինում երկար ժամանակ մնալ առանց իրաւունք ունենալու բեռը վերցնելու և Բագու մտնելու, մինչեւ որոշված ժամանակի լրանալը և նաւի լաւ ախտահան լինելը:

Ինչ կասկած, որ նոյնը կարող է պատահել և այս նոր եկած զաւարների հետ, որի համար էլ պ. կառավարիչը զգուշանում է և թոյլ չէ տալիս ներս գալու և շփվելու այստեղ մարդկանց հետ, հաստատ համոզված լինելով, որ ըստ իրանց օրէնի պէտք է անպատճառ համբուրվեն ս. տեղերից նոր եկողների հետ և հիւրասիրեն նրանց ղալիանով և թէյով, անխտիր իրանք ևս ծխելով և խմելով նոյն ղալիաններով և բաժակներով, առանց երբէք հաւատալու միմեանցից վարակվելու գաղափարին: Եթէ մաքսատան կառավարիչը որ և է պարսիկ լինէր, հիմա վաղուց էր կարանտինները վերցրել (գուցէ և բոլորովին չը դնէր էլ) և պատճառ դառնալ խօլերայի այստեղ տարածվելուն: Ի հարկէ ամեն տեղ էլ «ռուզըխօնէքը» շարունակվում են մեծ եռանդով և մօլլաներն ու շէյխերն էլ իրանց բանին ու հնձին են:

Ա. Երնջակեան

Ռուսաստանը որոշել է կազմել երկրորդ մանջուրական բանակ: Նրա կազմը, ինչպէս հաղորդում է «Daily Express» լրագրի Պետերբուրգի Թղթակիցը, կը լինի 160,000 հոգի և նրա բանակատեղը կը լինի Խարբինը: Տեսնվող բոլոր պատրաստութիւնները ցոյց են տալիս, որ ռուսները նպատակ են դրել իրանց համար հակադրել ճապօնացիներին մի սպառնական ոյժ, որը պէտք է գործէ առաջիկայ ձմերային ամիսները: Եւ եթէ գեներալ Կուրօպատկինը, բռնված լինելով Լեաօեանի և Մուկդէնի միջևի շրջանում, դժուար դրութեան մէջ ընկնի, նոր բանակը հարկաւոր դէպքում աջակցութիւն ցոյց կը տայ նրան: (Р. Л.)

Նահանջումն թէ պարտութիւն: Լեաօեանի մօտ տեղի ունեցած կռիւների մասին անգլիական մամուլը այն կարծիքն է յայտնում, թէ նրա վերջնական հետևանքը՝ ռուսների կողմից Լեաօեանը թողնելը և դէպի Մուկդէն հեռանալը, պէտք է համարել ռուսաց զօրքի պարտութիւն. սակայն Վիէննայի մամուլը նկատում է այդ ոչ թէ պարտութիւն, այլ միայն նահանջումն, որ անհրաժեշտ էր թշնամու գերազանց ոյժերի պատճառով: Այդ առիթով Բերլինից հաղորդում են, թէ Լեաօեանի կռւի մասին ստացված տեղեկութիւնները Պետերբուրգից և Տօկիօյից տրամագծօրէն հակառակ են միմեանց, բայց եւրօպական հասարակական կարծիքը այնպէս է, թէ ճապօնացիներին չաջողվեց շրջապատել ռուսներին և գլխաւոր հարցը այժմ կայանում է նրա մէջ, թէ արդեօք կաջողվի Կուրօպատկինին ապահովել ռուսաց զօրքի համար դէպի Մուկդէն նահանջումը: (Н. Вр.)

Կուրօկին եւ Կուրօպատկինը ինչ են անում այժմ: Լօնդօնից հեռագրում են «Бирж. Вѣд.» լրագրին, թէ գեներալ Կուրօկին յամառ կռիւ է մղում այժմ երկու ռուսական կորպուսների դէմ երկաթուղու տիրապետութեան համար: Երկու կողմերի կորուստները կռիւների մէջ հաշւում են՝ թէ սպանված և թէ վիրաւորված՝ 50,000 հոգի: Անգլիական լրագիրների ասելով, Կուրօպատկինը իր բոլոր ոյժերը տարածել է ձախ թևի վրա: Օգոստոսի 20-ից ռուսաց բանակի հրամանատարը անձամբ ղեկավարում է ճակատամարտերը: Ամենայամառ ճակատամարտը տեղի ունեցաւ Մեննիանգի և Սուզանտանի միջև, ուր գործում է ճապօնական բանակի կենտրոնը: Ռուսաց զօրքերը յիշեալ կէտերում աջակցութիւն ստացան և զարմանալի քաջութեամբ պաշտպանում էին ոչ միայն իրանց դիրքերը, այլ յաճախ իրանք էին արշաւողական դիրք բռնում: Տօկիօյից հեռագրում են, որ այն կիսաշրջանը, որով ճապօնացիները բռնել են ռուսաց զօրքերը, այնքան նեղացել է, որ ազատ ելք Լեաօեանից դէպի հիւսիս հազիւ 20 կիլօմէտր տեղ է: Ասում են, թէ Կուրօպատկինը հաղորդել է իր շտաբին, որ նրա նպատակը—յետ պահել ճապօնացիների առաջխաղացութիւնը դէպի հիւսիս—արդէն իրագործված է, բայց այժմ անհրաժեշտ է ինչպէս և լինի հասնել Մուկդէնին, եթէ նոյն իսկ պէտք լինի զոհել բանակի կէսը թշնամու շարքերը պատռելու և անցնելու համար:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Ներկայ տարւայ օգոստոսի 30-ին (ն. տ.) Բելգիայի Բրիւսէլ մայրաքաղաքում բացվեց ֆիզիօլոգների միջազգային կօնգրէսը:

—Իտալացի յայտնի գրականագէտ, պատմաբան և պանլատինիստ կոմս Անժելօ-դը Գուբերնատիս ներկայումս պատրաստում է «ռոմանական ցեղի ժամանակակից գրողների միջազգային հանրագիտարանը», որին իբրև յաւելուած կցուած կը լինի և օտարազգի այն գրողների կենսագրութիւնը, որոնք պարապել են ռոմանական ցեղին պատկանող ազգերի գրականութեամբ և գեղարուեստով:

—Վաղը, օգոստոսի 29-ին, Վիեննայում բացվում է ժուրնալիստների միջազգային կօնգրէսը, որի ընթացքում տեղի կունենան և մի ամբողջ շարք հանդէսներ: Կառավարութիւնը դրել է պարլամենտի շէնութիւնը կօնգրէսի տրամադրութեան տակ. կօնգրէսի առաջին նիստը կը բանայ կայսրի անունով արքհ-դուքս Րայներ: Բացման օրվայ երեկոյեան կայսերական թատրօնում տեղի կունենայ gala ներկայացում: Օգոստոսի 30-ին ի պատիւ կօնգրէսի անդամների կը լինի պարահանդէս մինիստր-նախագահի մօտ, իսկ հետևեալ օրը՝ պարահանդէս արտաքին գործերի մինիստրի մօտ: Կօնգրէսին մասնակցելու ցանկութիւն են յայտնել եւրօպական զանազան երկիրներից մօտ 500 ժուրնալիստներ:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

26 օգոստոսի

ՏՕԿԻՕ: 25 օգոստոսի: (Րէյտէր): «Կոկումինի» լրագիրն իմացաւ, որ զօրքը, տիրելով բարձունքներին Խէյէնտայի մօտ, գրաւեց գիծը Եանտայից մինչև ածուխի հանքերը: Եապօնացիները դժուարանում են հալածել ռուսներին ժերձակայ դաշտերի վրա եղած բարձր գաօլեանի պատճառով:—«Նացինիցի» լրագիրը կարծում է, որ ճապօնացիների կորուստները աւելի նշանաւոր են, քան ռուսներինը: Միկադօն դիմեց զօրքին մի հրովարտակով, շնորհաւորելով նրա տարած փառաւոր յաղթութիւնը, չը նայելով աներևակայելի դժուարութիւններին: Կայսերական հրովարտակի մէջ կցվում է, որ պատերազմի վախճանը դեռ ևս հեռաւոր ապագայումն է գտնվում: Միկադօն յորդորում է զօրքերին զգուշութեամբ և համբերութեամբ գործել: Պաշտօնական լրագրի մէջ տպված են նախնական որոշումները ազգային միլիցիա ստեղծելու վերաբերմամբ:—Հերքվում է ռուսների Սինմէնտին տալու լուրերը: Եթէ ռուսները յետ նահանջէին Սինմէնտինի ուղղութեամբ, նրանց կարգելէին այնտեղ մեծ քանակութեամբ գտնվող խունխուզները:

ԲԵՐԼԻՆ: 28 օգոստոսի: «Նացիօնալ Ցէյտունգ» իր զինուորական աշխատակցի յօդուածի մէջ Կուրօպատկինի յետ նահանջելու առիթով յայտնում է կարծիք հետևեալ կերպով. «Եթէ ռուսաց զօրքի պատերազմական ճակատը, որ Կուրօպատկին հակադրեց ճապօնացիներին տասն և չորս օր տևող կռւի մէջ, այն էլ առանց հեծելազօրքի աջակցութեան, այնպիսի դիմադրութիւն ցոյց տուեց, որ ամբողջ մանջուրական զօրքը նրա պաշտպանութեան տակ կարողացաւ հեռանալ դէպի Մուկդէն, այդ օպէրացիան պատերազմական ամենամեծ գործողութիւններից մէկն է, որով ռուսաց զօրքը իրաւունք ունի պարծենալ:

ՉԻՖՈՒ, 26 օգոստոսի: Երեկոյեան լսվում էր հեռաւոր թնդանօթաձգութիւն: Պօրտ-Արտուրի մօտով անցած շոգենաւը հաղորդում է, որ թնդանօթաձգութեան ձայն չը լսեց: «Новый Край» լրագիրը օգոստոսի 18 ից հաղորդում է օգոստոսի 17-ի և 18-ի առանձին էպիզօդները ռուսական դիրքերի աջ թևի վրա: Օգոստոսի 17-ին երեկոյեան ճապօնացիները բացին ուժգին կրակ № 3 ամրութիւնից Վ. մարտկոցի վրա: Ծանր թնդանօթներն ուղղված էին գլխաւորապէս «Փոքր Արծուի Բուն» անուանվող բլուրների վրա: Եապօնացիները հանեցին կտուրները չինական տներից և հիւանդի բէղուտներ դարձրին նրանց: Երեկոյեան 9 ժամին ռուսաց գունդը յանկարծակի յարձակում գործեց ճապօնական խրամատների վրա: Ռուսների սուինով կռւի հանդէպ ճապօնացիներն ստիպվեցին յետ քաշվել մինչև № 2 մարտկոցը: Ռուսները թշնամու սաստիկ կրակի պատճառով չը կարողացան աւելի առաջ գնալ: Գիշերվայ մնացած մասը հանգիստ անցաւ դիրքի վրա: Արևմտեան ճակատում օգոստոսի 18-ի առաւօտ ռուսական արտիլէրիան յետ նահանջել ստիպեց ճապօնական հեծելազօրքի մի փոքրիկ զօրախումբ: Եապօնական մի ականանաւ ռմբակոծում էր ցոլացուցիչը Վագրեան պոչի վրա. բայց ռուսական հրետանիները նրան ստիպեցին յետ քաշվել, ըստ երևոյթին վնաս պատճառելով նրան:

ՇԱՆԳՀԱՅ, օգոստոսի 26-ին: (Րէյտէր): Ինչպէս ասում են չինացիները՝ ռուսները հազարաւոր չինացիների ստիպում են աշխատել՝ Տելինում ամրութիւններ շինելու համար:

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ, օգոստոսի 26-ին: (Րէյտէր): Ամերիկական ամսագրի թղթակիցը նկարագրում է Լեաօեանի մօտի կռիւը: Հեռագրում ասված է. «Ես գտնվում էի Լեաօեանում հինգշաբթի օրը, երբ ճապօնացիներն սկսեցին ռմբակոծումը: Նրանք հիանալի նշան էին առնում: Վիրաւորներին փողոցներից հաւաքելու ժամանակ գթութեան մի քոյր սպանվեց և եօթը վիրաւորվեցին՝ երբ վիրաւորների վէրքերն էին կապում փողոցում, կայարանի մօտ: Քոյրերը սքանչելի հերոսութիւն ցոյց տուին. նրանք կտրում էին իրանց զգեստները, որպէս զի նրանցից վիրակապներ շինեն, և իրանք բաւական թւով վիրաւորներ դուրս տարան: Այնպիսի զարհուրելի կրակ, ինչպիսին էր ճապօնական արտիլէրիայինը, ոչ մի անգամ ոչ մի պատերազմական քննադատ չէ տեսել: Մի դիրքից, ինչպէս համարեցի, մի րօպէում արձակվեց 70 գնդակ:

ՕՄՍԿ: Ակմօլինեան շրջանում, Կոտօրկլութեան շէնի կօզակների հողի վրա, Բրանդ եղբայրները շինում են գործարան՝ մսի կօնսէրվներ պատրաստելու ոչխարի մսից և մսի հիւթից: Գործարանը գործունէութիւնը կը սկսէ հոկտեմբերի 1-ից և պէտք է մանջուրական բանակի համար պատրաստել 200,000 պուդ կօնսէրվ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Գեներալ-Ադիւտանտ Կուրօպատկինի ամենահպատակ հեռագիրը Նորին Կայսերական Մեծութեան անունով 1904 թ. օգոստոսի 25-ից. «Այսօր, օգոստոսի 25-ին, պատերազմական գործողութիւններ տեղի չունեցան, բացի մանր ընդհարումներից առաջապահ դիրքերի վրա: Այս մասին ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձերդ Կայսերական Մեծութեան»:—Գեներալ-լէյտենանտ Լեաղունովի հեռագիրը Նորին Կայսերական Մեծութեան անունով օգոստոսի 25-ից. «Ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձեր Կայսերական Մեծութեան բարեհայեցողութեանը Կորսակովեան դիրքի զօրքերի հրամանատարի հետևեալ լրացուցիչ զեկուցումը՝ օգոստոսի 24-ին ճապօնական կաղէտների յետ մղելու մասին, որոնք փորձ էին ուզում անել ականներով պայթեցնել «Նօվիկ» կրէյսերը: Առաւօտեան 6 ժամին դիտարաններից նկատվեց ծովում երկու առանձին նաւերի ծուխ, որի պատճառով մեր զօրաբաժինը դիրք բռնեց: Երբ նաւերը մօտ 8 վերստ մօտեցան Կօրսակովեան ամրութեան և խարիսխ նետեցին, նրանց մէջ ճանաչեցին ճապօնական զինուորական փոխադրական նաւեր մօտ 6000 տօնն տարողութեամբ: Փոխադրական նաւերից իջեցրվին երկու մակոյկ, որոնք ուղղվեցին դէպի «Նօվիկ» և ժամը 10 և 15 րօպէին հասան նրան: Երբ նկատվեց թշնամու ծովագնացների շարժումը «Նօվիկի» տախտակամածի վրա, խմբի պետը հրամայեց հրացաններով հարուածել մակոյկները և «Նօվիկի» տախտակամածը: Անկասկած, հարուածները այնքան շեշտակի էին և կրակը այնքան խրական, որ թշնամին չը կարողացաւ ի կատար ածել իր դիտաւորութիւնը և առաջին մի քանի հարուածներից յետոյ արագաքար մաքրեց «Նօվիկի» տախտակամածը: Մակոյկները սկսեցին հեռանալ դէպի իրանց շոգենաւերը, հարուածվելով մեր կրակով, մինչև 3000 քայլ տեղ, մինչև որ նրանք չը հեռացան հրացանաձգութեան շրջանի ազդեցութիւնից: Մակոյկներից թշնամին մեր հարուածներին պատասխանում էր հրացանաձգութեամբ, որ մեզ ոչ մի կորուստ չը պատճառեց: Ժամը 12 և 45 րօպէին փոխադրական նաւերը, իրանց ետևից կապելով մակոյկները, վերցրին խարիսխը և գնացին ծովը: Ժամը 1 և 35 րօպէին խմբի պետը օֆիցերների հետ հասաւ «Նօվիկի» տախտակամածը, ուր դուրս եկաւ, որ ճապօնացիները թողել են 25 գծեան վինտօվկա հրացաններ և դրել են ականներ, որոնք չեն պայթել: Անմիջապէս սկսեցին ականները ոչնչացնելու: Մինչև այժմ աջողվեց ոչնչացնել 9 ական, որ թշնամին տեղաւորել էր կրեյսէրի զանազան տեղերում»:

27 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Թագաւոր Կայսրը երկրորդ խաղաղ-օվկիանոսեան էսկադրայի նաւերին աչքից անցկացրեց Կրօնշտադի մեծ նաւակայանի վրա:

ՇԻՏՍԲՈՒՐԳ: Օգոստոսի 26-ին, (Րէյտէր): Եապօնիան պատուիրեց Կարնեգի պողպատաձուլային գործարանին 7500 տօնն ամենալաւ պողպատեայ նիկելեան տախտակներ զրահաւորների համար:

ԼՕՆԴՕՆ, օգոստոսի 26 (Րէյտէր): Գոուբանձիից ստացված հաղորդագրութեան համաձայն, Կուրօպատկինը հասաւ երէկ Մուկդէն, որը թողել է քաղաքացիական ազգաբնակութիւնը: Լեաօեանից հիւսիսում դեռ կռւում են: Եկած ամերիկացի և անգլիացի թղթակիցները գանգատվում են ճապօնացիների վարմունքի դէմ, որոնք նայում են բոլոր ոչ ճապօնացիների վրա, իբրև լրտեսների վրա:

ՉԻՖՈՒ (Րէյտէր): Օգոստոսի 23-ին Պօրտ-Արտուրից հեռացած չինացիները հաղորդում են, որ օգոստոսի 21-ին տեղի է ունեցել մեծ ճակատամարտ. ճապօնացիները յարձակում գործեցին արևելեան և արևմտեան թևերի մի քանի դիրքերի վրա. ռուսները նրանց թողին մօտենալու և յետոյ բաց արին զօրեղ կրակ, որ ստիպեց ճապօնացիներին յետ նահանջելու, 3 ժամ կռւելուց յետոյ, որի ժամանակ տեղի ունեցաւ ձիաւոր գնդերի միջև մի ընդհարում, որը վերջացաւ ճապօնացիների նահանջով:

ՉԻՖՈՒ, 26 օգոստոսի, (Րէյտէր): Դալնիի ճապօնացիները, որոնք, կարծեմ, լաւ տեղեակ են գործերին, ասում են, որ Պօրտ-Արտուրի բանակը պատրաստվում է նոր շտուրմի: Չիֆուի ճապօնացիները օգոստոսի 28-ին Պօրտ-Արտուր են ուղարկելու 70,000 ջուտէ (կանեփէ) տոպրակներ և աշխատում են դեռ ձեռք բերել 60,000 հատ էլ: Ենթադրում են, որ այդ տոպրակները պէտք է լցնեն աւազով, իսկ յետոյ ծառայեցնեն լցնելու այն փոսը, որ պահպանում է ռուսական աջ թևը:

ՏՕԿԻՕ, օգոստոսի 26-ին, (Րէյտէր): Մանջուրական հաշիւների համեմատ ռուսաց բանակը Լեաօեանի մօտ կազմված էր 184 բատալիօն հետևակից, 128 էսկադրօն հեծեալներից և 572 թնդանօթից:

ԻՐԿՈՒՏՍԿ: Այստեղ եկաւ հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստր իշխան Խիլկօվը: Խորհրդակցութիւն կատարվեց շուրջբայկալեան գիծը վերջացնելու մասին:

ԼՕՆԴՕՆ, օգ. 26 (Բերլինի վրայով): Պօրտ-Արտուրի մօտ ռուսները շինել են նորագոյն կազմով մարտկոցներ: Զեռնհաս անձեր կարծում են, որ Պօրտ-Արտուրն առնել չէ կարելի, եթէ նա համապատասխան չափով պաշար էլ ունենայ: Շրջափակութիւնը պատռած ներս մտած շոգենաւը տարել է, բացի ալիւրից, նոյնպէս և ռազմամթերքներ: Եապօնական շրջափակումը հզօրացրած է: Ուտելիք տանող երկու ջօնկաներ ջրասոյզ են արված:

ՉԻՖՈՒ, օգ. 26 (Բերլինի վրայով): Եապօնիայում անընդհատ շարունակվում են պատերազմական պատրաստութիւնները: Օգ. 19-ից ճապօնական բոլոր երկաթուղիների յարաբերութիւնը դադարել է, որպէս զի 40,000 մարդ փոխադրեն պատերազմական նաւահանգիստները—Կօբէ, Սասէբօ, Խէրօշիմա և Սիմօնօսէկի: Լուրերին նայելով, շուտով սկսվելու է արշաւանք Վլադիվօստոկի դէմ:

ԱՏԿԱՐՍԿ: Խօլերայի մօտենալու պատճառով գաւառական սանիտարական յանձնաժողովը որոշեց անյապաղ բաց անել գաւառում 4 բժշկական վերահսկողութեան կէտեր: Երկու ամսվայ ծախք հաշւած է 10,000 ր.:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Բիթլիսի, Վանի և Էրզրումի վիլայէթներում վերջին ժամանակներս անկասկած դրութիւնն աւելի է վատթարացել: Յամենայն դէպս նա այնքան վտանգաւոր է, որքան ներկայացրել են նրան յաճախակի: Բ. Դուռը զանազան դիպլօմատիական շրջաններից ստացել է լուրջ խորհուրդներ միջոցներ ձեռք առնելու չետաների (յեղափոխական խմբերի) անկարգութիւնները եռանդուն և արագ կերպով ճնշելու համար:

27 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Բարձրագոյն հրաման. Վիլնայի, Կօվնայի և Գրօդնօյի գեներալ-նահանգապետ գեներալ-ադիւտանտ գեներալ-լէյտենանտ իշխան Սվեատօպօլկ-Միրսկի նշանակված է ներքին գործերի մինիստր թողնելով գեներալ-ադիւտանտի կոչման մէջ:—Օգոստոսի 28-ին գեներալ-ծովապետի ներկայութեամբ Նոր ծովապետութեան մէջ տեղի կունենան «Խիվինեց» թնդանօթակիր մակոյկի հիմնադրութիւնը և «Վօլգա» ականային փոխադրող նաւի ծով իջեցնելը:

ՖՐԱՆԿՖՈՒՐՏ ՄԱՅՆԻ վրա: Բ. Դուռը հաղորդեց իր դեսպաններին, որ եթէ մեծ պետութիւնները համաձայնվեն կատարել յունական արքայորդի Գէօրգիի ցանկութիւնները Կրէտէի վերաբերութեամբ, այդ բանը ինքը կը համարէ status quo-ի խանգարում, որից առաջանալիք հետևանքների ամբողջ պատասխանատւութիւնն ինքը հեռացնում է իրանից: Բ. Դուռը կաբինետներից մեծ մասի կողմից ստացել է հանգստացնող հաւաստիացումներ, որոնց համաձայն աչքի առաջ չունեն որ և է փոփոխութիւն առաջացնել Կրէտէի պետական կազմակերպութեան մէջ:

ՏԵԱՆՑԶԻՆ, 27 օգոստոսի, (Րէյտէր): Աւազակութիւնները և կամայականութիւնը տարածվում են, սպառնալով հասնել երկաթուղու երկարութեամբ գտնվող շրջաններին: Բրիտանական հպատակները Տեանցզինում գանգատվում են, որ ֆրանսիական և գերմանական հիւպատոսները թոյլատրում են ուղարկել ամեն տեսակ մթերքներ Նիւչուան: Անգլիական հիւպատոսը մերժում է տալ այդպիսի թոյլտուութիւն, յայտնելով, որ դա կը լինի խախտումն չէզոքութեան:

ՉԻՖՈՒ, 26 օգոստոսի, (Րէյտէր): Եապօնացիները ուղղեցին ռուսական չոր նաւաշինարանը Դալնիում. այստեղ կարկատվում է ճապօնական հակառականաւ:

ՉԻՖՈՒ, 27 օգոստոսի: (Րէյտէր: 700 հոգուց բաղկացած ճապօնական մի սիւն, որ գնում էր Պօրտ-Արտուրի մօտով, դիպաւ էլեքտրական ստորերկրեայ ականի և յօդս ցնդեց. ազատվեցին միայն մի քանի հոգի: Պօրտ-Արտուրից փախած չինացիներ հաղորդում են, որ այդպիսի դէպք պատահեց ճապօնացիներին № 2 բէրուտի մօտ: Մանրամասնութիւնները անյայտ են:

ՎԷՅՀԱՅՎԷՅ, 26 օգոստոսի (Րէյտէր): Օգ. 25-ին գիշերը լսվող թնդանօթաձգութեան պատճառը իմանալ ուզող նաւերը հաղորդում

կն, որ լույս էր երևում. անձրևները էր սառուցել, Թէ արդեօր հայօճնացիներն էին կրակ Թափում Փորտ-Արտուրից դուրս եկած նաւերի վրա, Թէ չինացիների վրա:

ԼՕՆԴՕՆ, 26 օգոստոսի: (Ռէյտեր): Գեներալ Կուրօկին գլխաւոր բանակում: Սաբսաքիի Թնդանօթային մենամարտը Լեաօեանի առաջ օգոստոսի 17-ին շարունակվեց լուսաբացից մինչև մութ ընկնելը: Այդ կռիւը պատերազմի պարերիների մէջ նշանաւորներից մէկն է: Ճապօնացիների միացած բանակները, բացառութեամբ Կուրօկի բանակի մի մասի, գրաւածների կրակը կենտրօնացրին գեներալ Կուրօպատկինի բանակի վրա: Շարունակ 12 ժամ մի քանի հարիւր Թնդանօթներ անընդհատ ռումբեր կարկուտ էին Թափում. մինչև անգամ գիշերը, չը նայած փոթորիկին և ամպրոպային անձրևին, կռիւը չը դադարեց: Ռուսական ռումբերը պայթում էին հայօճնացիների առաջ բլուրների վրա: Միջին Թուով մի րոպէում արձակվում էր 60 ռումբ: Ռուսական բատարէաները տեղաւորված էին պայսի ծառերի, Լեաօեանից դէպի հարաւ-արևելք, միւսները տեղաւորված էին քաղաքից 5 մղոն հեռաւորութեան վրա: Մի քանի բատարէաներ տեղաւորված էին արևմուտքում առանձնապէս, բլուրների շարքի երկարութեամբ, որոնց կցված էր ռուսաց արևելեան Թևը: Բլուրների մի ուղիղ գիծ, քաղաքից դուրս, դեպի արևելեան ափը գետ ու գէմ, նշանակված է այն բատարէաների համար, որոնց նպատակն է պաշտպանել երկաթուղու գիծը և վերջապէս զօրքը: Ճապօնական արտիլերիան դասաւորված է անկանոն շղթայով՝ 20 մղոն առանցքով: Մի քանի կէտերում տեղի դիրքը Թոյլ չէր տալիս ճիշդ հասկացողութիւն կազմել զօրքի դասաւորութեան մասին: Ռուսական Թնդանօթները դասաւորված էին աստիճանաձևով, այնպէս որ երկու-երեք բատարէաներ զետեղված էին մէկը միւսի վերև: Ռուսական դիրքերը, որ շատ լաւ էին ընտրված, նկատվում էին միայն հարուածների բռնկումներից, որովհետև վառօդը ծուխ չէր արձակում: Ճապօնական դիրքերի վրա շարունակ կանգնած էին փոքրիկ սպիտակ ծխի ամպեր, որ առաջ էին գալիս պայթող ռումբերից: Երբեմն երկու-երեք բատարէաներ միաժամանակ կրակ էին արձակում ամբողջ օրվայ ընթացքում: Երկու բանակների դիրքերի մէջ ոչ մի փոփոխութիւն տեղի չունեցաւ: Ժամը ժամ Լեաօեանի կայարանից գնացքներ էին գալիս, որ ամենայն առատութեամբ գնում էին դէպի հիւսիս:

ՏՕԿԻՕ: Օգոստոսի 26-ին: (Ռէյտ. գործ.): Ճապօնական արշաւանքի օֆիցերները, որոնք ուղարկված էին ծանօթանալու «Նովիկի» դրութեան հետ, վկայում են, Թէ այդ նաւը ափ է ձգել իրան 900 մետր հեռու Կօրսակովսկի փարոսից դէպի հարաւ-արևելք: Նաւի ցռուկի մի մասը գտնվում է ջրի տակ, իսկ վերին տախտակամածը ծածկված է կէս մետր խորութեամբ ջրով միայն: Անկարելի է ճշդապէս որոշել Թէ նաւը ջրասուզ տակ ինչ վնասուածքներ ունի, սակայն անհերքելի է, որ նրանք նշանաւոր պէտք է լինեն: Ռուսական զօրքերը հրաժարեցին սկսելն նաւը ջրերից նեզ վրա, որոնք հեռացան առանց կորուստների:

ՏՕԿԻՕ: Օգոստոսի 27-ին: (Ռէյտերի գործակալութիւն): Դեռ ևս չէ հրատարակված պաշտօնական վկայականն նաւատմական կորուստների մասին Լեաօեանի մօտ, բայց պատմութիւններից երևում է, որ նրանք նշանաւոր պէտք է լինեն: Այսպէս օրինակ, կենտրօնական բանակի մի քանի գնդեր կորցրին իրենց բոլոր օֆիցերներին: Մի վաշտի մէջ զօրքէ շարքերից դուրս եկան բոլոր օֆիցերները ու ունտեր-օֆիցերները. վաշտը գործվում էր հասարակ զինուորի հրամանատարութեան տակ: Կռուի վերջում այդ վաշտի մէջ կենդանի էին մնացել 16 հոգի միայն:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱԴԱՄԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ԵՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿՆԵՐ
(պանսիոներ)
ՄԻ ԻՆՏԵԼԻԳԵՆՏ ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ.
պաշտօնական ժամանակ արվում է զարգացած կրթական օրինակելի վերահսկող բոլոր դասերի պատրաստների համար: Հասցէ ՖՐԷԼԻՆԱՅԱ № 4.
(ռ. կ. և. ջ.) 2—5

Վարժարան-Պանսիօն
Յ. ՂԱՐԱԳԷՕԶԵԱՆԻ
(XIII-րդ տարին իր գոյութեան Тифлисъ, Авлабаръ, Архангельская ул. д. № 32).
Ընդունվում են նորից աշակերտներ՝ իբրև երթևեկներ և գիշերօթիկներ բոլոր դասերի համար: Ընդունվում են նաև բոլոր գիմնազիաների, ֆաբրիկական, ռէալական և այլ ուսումնարանների աշակերտներ, որոնց համար կրկնվում են դասերը (съ репетицiей): Վարժարանում աւանդվում են նաև բացի միւս առարկաներից կրօն, հայոց լեզու, ֆրանսերէն և գերմաներէն լեզուներ:
Վարժարանի կառավարիչ՝
3—5 Յ. Ղարագէօզեան

Դ Պ Ր Ո Ց
ՀԱՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ
Երկու սեռի մանուկների համար: Ընդունելութիւնը՝ սեպտեմբերի 1-ից, ուսման սկիզբը սեպտեմբերի 6-ից: Բեհբութեան փող. սեփ. տ. 29. 21, 26, 29, 31, ս. 1, 3 2—6

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՕՆ
(Պրօգիմնազիայի ծրագրով)
և Մ ա ն կ ա կ ա ն-պ ա ր տ է զ
Ս. Վ. Աղաբաբեան-Երկանեանցի
Միքայէլեան փող. № 154:
Երեխաների ընդունելութիւնը օգոստոսի 15-ից: Պարապմունքները սկսվում են սեպտեմբերի 1-ից: Երեխաները պատրաստվում են բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար—մինչև V դասարան: (15, 21, 28) 3—3

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴՊՐՈՑ
ԵՒ
Մանկական Պարտէզ
Ե. ՑԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ
(Մնոց. Ցովհաննիսեանի)
Бебутовская улица, տան Շահինեանի № 38.
Երկու սեռի մանուկների ընդունելութիւնը օգոստոսի 20-ից, ուսումը սեպտեմբերի 1-ից:
(21,22,26,28,29,1,3,6,7,9) 4—10

Մեզ մօտ վաճառվում են ի միջի այլոց
Զէյթունցի «Զէյթունի անցեալն և ներկայն» Հ. Ա. և Ա. գ. 2 ր. 75 կ.
Րաֆֆիի «Դաւիթ բէկ» 3 հատոր 3 » 50 »
» «Սամուէլ» 3 » 3 » 50 »
» «Տաճկահայք» . — 50 »
» «Ոսկի աքաղաղ» . 1 » —
Ա. Թամազեան Ա. «Պատկերներ Րաֆֆիի կեանքից» . — 40 »
Լոյս տեսաւ և շուտով կը վաճառվի Րաֆֆիի «ԽԱՇԳՕՂԻ» II և III հատորները: Գինն է 3 ր. Վերջիշ գրքերը պէտք է կանխաւ վճարել:
Դիմել՝ Баку, Оганесу Газанчiанцу (на Парапетъ). Հ. Չ. Ն. 2—3

Դերորդական իմաստութեան Թարգմանութեամբ ընդունվում են ԳԻՇԵՐՕԹԻԿՆԵՐ (նախրբերիկ). Կարելի է և դասեր կրկնողութիւն: Զալուբէք, Գանաուսկիի փողոց, տուն Կալաաշնիկովի, բնակարան № 2. 1—1

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.
Դ ա ս ա գ ի ր ք
ծխական դպրոցների միջնակարգ դասընթացների համար:
Յովհաննէս Մարտիրոսեանի
վաճառվում է «Կենտրօնական» և «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցներում:
Գինն է 35 կոպէկ: 3—3

ԲԱԼԿԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
Վօրոնցովի փողոց, տուն Թիֆլիսի առևտրական բանկի:
ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ Է
1) Երկաթէ բալկաներ ամեն տեսակի և չափերի:
2) Տանիքի Թիթեղներ (кровельное желѣзо) Սիբիրեան և այլ գործարանների:
3) Ցեմենտ Նովոռոսսիյսկի գործարանների:
Մեծ քանակութեամբ գնողներին որոշ զիջում է արվում: Ընդունվում են պատուէրներ Անգլիական երկաթէ բալկաների վրա:
Նովոռոսսիյսկի Ցեմենտը առաքվում է վագոնով գնողներին Զարս ռուբլի վագոնի կայարանում, իսկ ընկերութեան պահեստից Զարս ռուբլի եօթանասուն կոպէկ:
(Լ. Հ. Չ.) 4—10

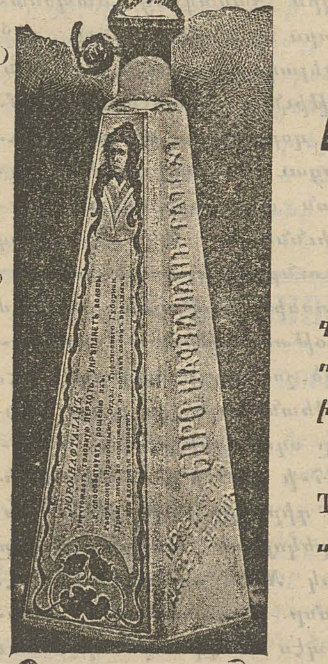

Պրօֆէսօր Ա. ՍԱՐՈՒԽԱՆԵԱՆՑԻ
ԲՕՐՕ-ՆԱՖԹԱԼԱՆ
Ն ո ր ն ի ւ Թ ը
Կատարելապէս փչացնում է գլխի քեփը, ամրացնում է մազերը և օգնում մազերի բսնելուն. տալիս է մազերին իր բնական ու հաստատ տեսքը: Թոյլատրված է բժշկական վարչութիւնից, իբրև ոչ մի վնասակար նիւթ չը պարունակող:
Պահեստարան Кавказское Товар. торговл. аптек. товарами Тифлисѣ, Баку, Батумѣ, վաճառվում է և Ռուսաստանի դեղատներում և դեղավաճառատներում:
Արժէքն 1 ռուբլի 25 կոպէկ:
(շ. 1 ան.) 14—50

1865. Մոսկվա 1870. Ս.-Պետեր. 1882. Մոսկվա 1896. Նիժնի-Նովգ.
ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ
և ուրիշ ռետինէ գործուածքների համար
ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ պարգևի
(GRAND-PRIX)
ՊԱՐԻԶԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԻՍՈՒՄ
արժանացած Ռուսաստանի համար
ՄԻՄԻԱՅՆ
ՌԵՏԻՆԵՂԷՆՆԵՐԻ
ԱՐԴԻՒՆԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ
ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ
ը՛նկերութիւնը Ս. Պետերբուրգում, որ հիմնված է 1860 Թւին:
Խնդրում է ուշադիր կրկնակօշիկ գնած ժամանակ ուշք դարձնել նրանցի դրօշմանիշի վրա, մանաւանդ ընկերութեան հիմնարկութեան Թւականի վրա— „1860“ և „С.-ПЕТЕРБУРГЪ“ բառի վրա՝ կարմիր եռանկիւնու մէջը (գործարանի դրօշմանիշը):
Մեծ քանակութեամբ վաճառում է
„ՆԷՕՊՕԼԴ ՆԷՅՇԷԼԼԷՐԻ“
Առևտրական Տունը
Ս. Պետերբուրգում, Մոսկվայում, Րիգայում, Օդեսսայում, Եկատերինոդարում, Ռոստովում (Դոնի վրա), Խարկովում, Իրկուտսկում, Տաշկենդում և
ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ 1—80